

Matts Johansson beskriver sig som en pragmatisk person. Men det tog nog tio år innan jag kunde släppa att grannarna tog in sitt hö med traktor, skrattar han.

Mångsysslaren Matts lever som *Amish*

Text och foto Jörgen Cardell

Matts Johansson driver sin egen gård utanför Ulricehamn med hästkrafter. Men han är också flitig importör av jordbruksmaskiner från USA.

Det här ska visa sig bli en av de mest intressanta resor jag gjort. Matts Johansson lever i mångt och mycket som Amish, så därför tar vi följdriktigt häst och vagn till affären. De tre milen tur och retur till Ulricehamn kommer att ta över tre timmar. Vilket slöseri med tid kan man tänka, men tiden ger också utrymme för diskussion och eftertanke.

- Det gäller att hitta rätt tempo, säger Matts. Lina får inte gå ut som en sprinter och sen inte orka tillbaka.

Lina är Matts Johanssons drag-

häst till vagnen. Egentligen är hon en gammal travare som gått på Axevalla, men sen två år tjänstgör hon på Nordgården i Knätte.

- Travhästar är ofta väldigt, väldigt billiga att köpa, fortsätter Matts. De är bra hanterade. Men visst var Lina ovan med en del saker. På travbanan handlar det ju mest om att stå i sin box eller att vara ute på banan och träna. Jag fick verkligen träna henne när jag skulle binda upp henne i skogen till exempel. Lina är en envis häst, ja väldigt envis.

Det är sensommar och skördetid. Knätte ligger högt upp. Det skiljer faktiskt hela 200 meter i höjddled ner till Ulricehamn, målet för dagens affärsbesök. Men landskapet är vackert, öppna hagar blandas med granskog. Matts driver sin egen lilla gård här med hjälp av två nordsvenskar och två ardennerhästar. Tre kvällar i veckan jobbar han med mjölkning på en annan gård, och självklart sker resan dit med häst och vagn.

Så sitter vi i hans svarta vagn modell Amish. Han har själv importerat

Överst; Att åka häst och vagn kan vara ganska bekvämt och ombonat. **Nederst t.v.;** Inne i Matts vagn finns en liten bromspedal – och blinkers när man ska svänga. **Nederst t.h.;** Det finns hela 90 olika modeller av den klassiska vagn som Amish-befolkningen använder i USA.

den och i runda slängar kostar den 60.000 kronor.

- Det är årsmodell 02, sent uttagen och bara gubbkörd, skrattar Matts.

Eftersom Matts idag dras med en lätt förkylning stänger vi till om oss. På sätt kan man skydda sig från vädret alla makter. Två små hål strax under fönsterrutan öppnar upp för tömmarna ut till Lina. Medelhastigheten för ekipaget ligger någonstans mellan 16 och 20 kilometer per timma. Matts berättar att hans målsättning är att Lina ska gå ungefär lika snabbt utför som uppför. Därför finns det också en liten bromspedal inne i hytten, så att

inte hästen ska behöva ta all tyngd i nerförsbackarna.

Så saktar Lina ner lite grann för att hinna bajsa.

- Ja, ibland måste även vi släppa ut lite avgaser skojar Matts.

Eftersom Matts Johansson inte äger någon bil gör han alla sina resor med häst och vagn. Det betyder att Lina går mellan 15 och 20 mil per vecka och det mesta på asfalt.

- Jag importerar små plupper från USA. De är gjorda av boreum som är en tungsten och jag löder på dem på hästskon. Det fungerar väldigt bra. Men man får se upp för brunnslock,

de kan bli väldigt hala om Lina får trampa på dem.

Tankar om tid

Vi hamnar så i en filosofisk diskussion om tid. Kanske anar Matts att jag inte är van att åka till supermarketen i denna makliga takt?

- En granne har sagt till mig "Det är konstigt Matts, du som har det långsammaste fordonet här i bygden verkar vara den ende som har tid för att stanna och prata". Men om resa till affären tar en och en halv timma så är det ju faktiskt inte så lång tid om jag stannar och pratar med någon i

Matts försöker leva så ekologiskt som möjligt. Det innebär ett besök på den lokala återvinningscentralen ibland.

fem minuter. Fem minuter är ju däremot mycket tid för den som åker i en snabb bil...

Det märks att Matts Johansson är en person som läser mycket och han refererar bland annat till Bodil Jönssons kända bok *Tio tankar om tid*. I den vänder hon upp och ned på en del självklara och vedertagna sanningar av vår tidsuppfattning.

Visst åker du fortare fram i en bil och upplever att du tjänar tid, fortsätter Matts, men det innebär ju också att du måste lägga ned en hel del tid på att lönearbeta för att få ihop pengar till bilen. Det blir en slags paradox.

Amerikanska kontakter

Hur kommer det sig då att en person ute på den svenska landsbygden lever ett så annorlunda liv? Grannarna driver sina gårdar med maskiner och de flesta av Matts trosfränder finns långt borta på andra sidan Atlanten.

- Jag hade egentligen levt som Amish under lång tid, berättar Matts. Jag totalvägrade militärtjänst och fick sitta i fängelse för det. Jag döpte inte mina barn i kyrkan även om jag är troende. Jag hade länge drivit mitt jordbruk med häst. Och jag är barnsligt förtjust i historia. Så när jag 2000 kom över till en Amish-församling i

Pennsylvania var det verkligen som att hitta sina kompisar.

Matts fick snabbt bra kontakt med de amerikanska Amish-bönderna genom att erbjuda sig hjälpa till vid mjölkningen. Snart fanns han på plats på en annan gård och kunde hjälpa till med att laga en bindare. Det kanske ska tilläggas att Matts Johansson faktiskt är utbildad ingenjör.

Nej, man kan inte sitta på ett hotellrum och vänta på att få kontakt med människor.

Sedan dess har det blivit flera resor till områden som Lancaster, Ohio och Michigan. Alla med en hög andel av Amish-bönder. Amish är också ett samfund som växer med en nästan explosionsartad hastighet. Det beror huvudsakligen på att familjerna ofta får fyra till fem barn och att de flesta av dessa stannar kvar inom samfundet. Detta innebär att antalet utövare av Amish fördubblas var 20:e år.

För att ge ytterligare lite förståelse över tillväxten ger Matts mig lite siffror.

I ett enda område, Lancaster, finns det 400.000 hästar. Där sker också en väldig befolkningstillväxt så folk tvingas flytta för att köpa land. Nu finns det Amish-församlingar i 33 av USA:s 50 delstater.

En gigantisk tillställning inom Amish-världen är Horse Progress Days. Under två dagar visas alla nyheter upp inom till exempel vagnar, klippare och hästutrustning. Tiotusentals besökare kommer dagligen.

Så tar Matts fram en katalog med jordbruksutrustning från Lancaster. Den är minst lika tjock som en IKEA-katalog och man hittar snabbt produkter som man knappast trodde fanns.

Ja, det finns maskiner här som dras av åtta hästar. I Lancaster driver man gårdar med 40 mjölkkor utan traktorer.

Ingen marknadsföring

Det är förstas de amerikanska kontakterna som gjort att Matts startat upp en egen import av jordbruksmaskiner. Några gånger om året tar han hem en välfylld container och säljer till svenska köpare. Bland annat finns ju just nu en trend i Sverige att klippa kommunala parker med hjälp av häst och vagn. Dessa ekipage blir ofta kunder hos Matts Johansson.

- Jag har ingen marknadsföring för den försäljningen, ingen hemsida

Matts Johansson tillsammans med travaren Lina som tidigare gått på Axevalla.

och inga annonser. Ryktet sprider sig ändå från mun till mun. Dessutom är jag ensam i Sverige om den här typen av import. Det jag säljer är produkter som plogar, gödselspridare, svänglar, majsbindare och klippare.

Matts har egentligen inget lager med dessa produkter utan när containern kommer till Knätte finns också de svenska köparna på plats och tar snabbt hem sina nyinköp.

- Priserna är väldigt låga på mina produkter. Dollarn har ju legat lågt länge men å andra sidan har transportkostnaderna stigit.

Numera har Matts också ett nätverk med kontakter i USA som kan leta produkter allt utifrån de svenska kundernas önskemål.

- Den stora amerikanska marknaden gör att det blir låga priser, förkla-

rar Matts. Men det handlar också om att det knappast finns företag i Sverige som har motsvarande kunskap. Jag tror inte du hittar ett företag i Sverige som kan göra en collarsele.

Syr sina egna kläder

Så har vi kommit fram till Ulricehamn. Under resans gång har Matts varit noga med att köra åt sidan för att inte skapa köer bakom ekipaget. Inne i stan gäller det nu för Matts att hålla tungan rätt i mun, visa med blinkersen var han ska ta vägen – och undvika de hala brunnslocken...

Överallt väcker vi en viss uppståndelse. I en av stadens rondeller tar en bilförare fram sin kamerabil och fotograferar oss. När Matts binder upp Lina utanför affären kommer det direkt fram en dam och vill veta mer

om ekipaget.

Så kliver vi in på Willys. Men kan en renlärig Amish-bonde verkligen handla så här bland plastförpackningar och extrapriser?

- Jag är pragmatisk, svarar Matts. Många säger att man ska vara självförsörjande utan att egentligen tänka på vad det innebär i en vidare betydelse. Jag syr i stället mina kläder själv, så på det området är jag självförsörjande.

Den gamla travaren Lina har nu fått vila lite så hon tar sig an uppförsbackarna på hemvägen med envishet och frenesi. Och överallt ler folk när de ser vårt ekipage.

- Ja, kan man få folk glada bara genom att åka och handla, så är det ju bra, ler Matts Johansson där han sitter och småplockar med tömmarna.

FAKTA Amish

Rörelsen har sin ursprungliga bakgrund i Schweiz. Grundaren för denna religion var Jacob Amman som under åren 1693-1697 byggde upp rörelsen. Vuxendop, som rörelsen praktiserade, var kriminellt under 1500-1600-talet i Europa och Amish-folket blev martyrer. De förföljdes av den katolska, lutherska och reformerta kyrkan för sina åsikter.

Mellan 1720-1770 kom de flesta Amish-immigranterna till Amerika. 1737 kom en grupp med skeppet The Charming Nancy och dessa var de första som blev registrerade som immigranter. De första som kom till Amerika grundade staden Hamburg i Philadelphia men de fick överge denna stad på grund av upprepade indianattacker. Istället flyttade de till Pennsylvania och staden Bird in Hand, Lancaster County.

Amish pratar en tysk dialekt som kallas Pennsylvania Dutch. Man tror strikt på Bibeln.

Idag finns det församlingar i 33 delstater i USA. Storleken på en församling motsvarar ungefär det antal personer som kan få plats i ett hus. Kärnområdet ligger fortfarande i Pennsylvania.

Amish värdesätter enkelhet, hårt arbete och är restriktiva med moderna uppfinningar. Man använder sig huvudsakligen av häst och vagn som transportmedel.

Trots avsaknaden av alla moderna jordbruksmaskiner är Amish framgångsrika bönder, och tack vare att de håller fast vid det traditionella småbruket med många grödor är de i stort sett självförsörjande. Många arbetar som lokala hantverkare och kvinnorna säljer ibland hemlagade produkter på marknader.

Genom filmen "Vittne till mord" med Harrison Ford fick många upp ögonen för den dittills ganska okända trosrörelsen. En stor del av filmen utspelar sig i amishmiljö. Sedan filmen kom 1985 har antalet utövare stigit betydligt.